

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра правоохоронної діяльності та загальноправових
дисциплін
РОБОЧА ПРОГРАМА
Історія держави і права зарубіжних країн

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заст. завідувача кафедри
С.В.Веремієнко

(підпис)

«01» вересня 2025 р.

Розробник (-и): Козинець О.Г., к.і.н., доцент

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін

Протокол від «01» вересня 2025 р. №8

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Обов'язкова (ОК ІІ)
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	1 рік навчання, 1 семестр ОП «Право»
Викладач	Козинець Олена Гаврилівна
Профайл викладача (-ів)	https://tidp.stu.cn.ua/kozynecz-2/
Контакти викладача	e.kozinets@stu.cn.ua

2. Анотація курсу.

Історія держави і права зарубіжних країн є обов'язковою дисципліною для здобувачів ОП «Право» і становить методологічну основу подальшої фахової підготовки юристів з інших правових дисциплін.

Історія держави і права зарубіжних країн належить до суспільно-політичних наук, які прийнято називати історико-правовими, оскільки вони пов'язані як із науками історичними, так із науками про державу та право.

3. Мета та цілі курсу.

Мета навчальної дисципліни – надання здобувачам – майбутнім юристам знань про закономірності, особливості та найважливіші проблеми виникнення, розвитку та функціонування різних держав та систем права на території зарубіжних країн у різний час.

Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають набути або розширити такі загальні та спеціальні компетентності, передбачені освітньо-професійною програмою:

ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

СК 2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

4. Результати навчання.

Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають досягти або вдосконалити такі програмні результати навчання (РН), передбачені освітньо-професійною програмою:

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

5. Пререквізити відсутні (дисципліна вивчається з 1 семестру).

6. Обсяг курсу.

Види занять	Загальна кількість годин
Лекції	16
Практичні заняття	14
Самостійна робота	60
Всього кредитів (годин)	3 (90 годин)

Форма проведення занять – лекційні, практичні заняття, індивідуальні дослідні роботи, самостійна робота з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, презентацій.

7. Тематика курсу

Тематика лекційних занять

Тема 1. Предмет, метод дослідження та періодизація історії держави і права зарубіжних країн

Предмет курсу “Історія держави і права зарубіжних країн”, його значення. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання та вивчення історії держави і права зарубіжних країн. Місце науки та навчального курсу в системі історичних, загальних і спеціальних юридичних дисциплін.

Історіографія історії держави і права зарубіжних країн.

Періодизація історії держави і права зарубіжних країн, джерела її вивчення.

Особливості азіатського та античного способу виробництва. Особливості азіатського та античного рабства. Характерні риси східної деспотії, причини її виникнення. Характерні риси права Стародавнього Сходу.

Суспільний та державний лад Хеттської держави. Суспільний та державний лад Ассирії.

Тема 2. Держава і право Стародавнього Єгипту

Виникнення та загальні закономірності становлення та розвитку держав Стародавнього Сходу. Розкрити сутність азіатського способу виробництва. Поняття “східної деспотії”: особливості та характерні риси.

Виникнення Єгипетської держави. Роль географічного середовища у формуванні типу держави і форми правління. Періодизація Стародавньої єгипетської держави. Еволюція суспільного ладу. Класи і стани у країнах Стародавнього Сходу. Державний устрій і управління. Суд і судочинство.

Джерела права і його основні риси.

Тема 3. Держава і право Стародавнього Вавилону

Виникнення перших міст-держав на території Двуріччя, розвиток землеробства, соціальної структури та управління.

Особливості виникнення і розвитку держави і права у Вавілоні. Правове становище окремих груп населення. Державний устрій і управління, збройні сили.

Джерела права. Характеристика законів царя Хаммурапі. Право власності, зобов'язальне та шлюбно-сімейне право. Кримінальне і процесуальне право. Судовий процес.

Тема 4. Держава і право Стародавньої Індії

Виникнення, періодизація та розвиток держави і права в Стародавній Індії.

Суспільний та державний лад стародавніх індійських держав Мохенджо-Дара та Хараппа.

Особливості суспільного і державного ладу Індії. Система варн. Центральне і місцеве управління.

Джерела й основні риси права Індії за “Законами Ману” та “Артхашастри”. Суд і судочинство.

Тема 5. Держава і право Стародавнього Китаю

Виникнення, періодизація та розвиток держави і права Стародавнього Китаю. Особливості суспільного і державного ладу Китаю. Реформи, спрямовані на руйнування громади. Армія. Органи охорони громадського порядку.

Джерела і основні риси права Китаю.

Суд і судочинство

Тема 6. Держава і право Стародавньої Греції

Загальна характеристика держави і права у Стародавній Греції.

Розвиток держави і права у гомерівській Греції: держава і право Мінойського та Мікенського царств.

Особливості виникнення держави і права в Афінах. Реформи Тезея, Солона і Клісфена. Розквіт афінської демократії за Ефіальта та Перікла. Особливості суспільного та державного ладу Афін. Суд і судочинство. Органи охорони громадського порядку.

Особливості суспільного і державного ладу Спарти. Реформи Лікурга та їх вплив на становлення держави у Спарті.

Джерела афінського права та його основні риси.

Тема 7. Держава і право Стародавнього Риму

Особливості формування та розвитку давньоримської общини.

Виникнення держави і права у Римі. Періодизація історії держави та права Стародавнього Риму. Боротьба патрициїв і плебеїв. Реформа Сервія Туллія. Правове становище окремих груп населення.

Державний устрій і управління в період республіки. Причини переходу до монархії. Принципат. Домінат. Суспільний лад Риму у період монархії, розвиток колонату.

Роль армії у державному механізмі Стародавнього Риму в епоху імперії.

Жрецькі колегії (християнська церква) у політичній системі Стародавнього Риму.

Органи охорони громадського порядку.

Право Стародавнього Риму, етапи його розвитку. Джерела права. Римське право найдавнішого періоду (Закони XII таблиць) та класичного періоду. Публічне та приватне право. Право власності у римському праві та його еволюція. Основні тенденції розвитку аграрного законодавства у Стародавньому Римі. Кримінальне право. Судовий процес. Історичне значення римського права.

Особливості розвитку держави і права Фінікії, Карфагену.

Тема 8. Держава і право франків

Загальна характеристика феодальної держави і права (особливості виникнення та розвитку, зв'язок політичної влади з землеволодінням, місце релігії та церкви в житті феодальної держави, періодизація історії феодальної держави та права).

«Родосський морський закон» - збірка звичаєвого права Візантії. Суспільний та державний лад майя, інків, ацтеків. Суспільний та державний лад Вестготського королівства. Право держави остготів. Суспільний та державний лад, право королівства бургундів. Держава і право Китаю V – XII ст. Держава і право Японії VII – XII ст. Держава і право країн Південно – Східної Азії V – XII ст. Суспільний та державний лад, право королівства лангобардів. Суспільний та державний лад та право королівства вандалів

Особливості виникнення держави у франків. Форми власності. Реформа Карла Мартелла. Франкська імперія за Карла Великого. Особливості суспільного і державного ладу франків. Судові органи. Органи охорони громадського порядку.

Джерела права. «Салічна правда» франків: кримінальне право та процес, право власності та зобов'язань, шлюбно-сімейне право.

Тема 9. Феодальна держава і право Англії

Особливості формування держави в Англії, основні етапи.

Суспільний та державний лад, право королівств британських держав саксів

(Уессекс, Ессекс, Суссекс). Суспільний та державний лад, право королівств англів (Мерсія, Нортумбрія, Східна Англія). Суспільний та державний лад, право королівств Шотландії та Уельсу. Суспільний, державний лад та право королівства британської держави ютів (Кент). Суспільний та державний лад, право ірландських королівств. Суспільний та державний лад, право країн Скандинавії X - XIV ст.

Завоювання Британії англосаксами. Формування феодальних відносин.

Зміни у суспільному і державному ладі Англії після норманського завоювання. Централізація державної влади. Реформи Генріха II.

Формування станово-представницької монархії. Велика Хартія Вільностей 1215 р. Формування ради баронів. Виникнення парламенту, його повноваження.

Місцеві органи самоуправління. Еволюція судової системи. Виникнення суду присяжних. Формування органів охорони громадського порядку.

Особливості абсолютної монархії в Англії. Державний та суспільний лад.

Джерела права. Особливості англосаксонської системи права.

Тема 10. Феодальна держава і право Франції

Особливості виникнення держави у Франції. Основні періоди розвитку феодальної держави та права у Франції.

Сеньйоріальна монархія: формування станів феодального суспільства у Франції. Феодальна ієрархія, відносини сюзеренітету-вассалітету. Боротьба королівської влади за централізацію держави. Реформи Людовіка IX. Суспільний та державний лад.

Виникнення і розвиток станово-представницької монархії. Генеральні штати. Великий березневий ордонанс. Суспільний та державний лад.

Абсолютна монархія. Реформи Рішельє. Криза абсолютизму. Суспільний та державний лад.

Формування органів охорони громадського порядку у феодальній Франції.

Джерела та основні риси права феодальної Франції.

Тема 11. Феодальна держава і право Німеччини

Особливості утворення і розвитку феодальної держави і права в Німеччині, основні етапи.

Становлення та розвиток ранньофеодальної держави. Політика Оттона I, боротьба німецького імператора з римськими папами за політичне домінування. Особливості суспільного та державного ладу в період існування відносно централізованої держави.

Зміни в соціальній структурі та державному ладі в період феодальної роздрібненості Німеччини. Золота Булла 1356 р. Станово-представницька та абсолютна монархії у Німеччині. «Освічений» абсолютизм в Пруссії й Австрії.

Формування органів охорони громадського порядку у феодальній Німеччині.

Джерела права та його основні риси. Рецепція римського права. Саксонське і Швабське зерцало. Загально-імперське законодавство: "Кароліна". Земське, ленне та міське право.

Еволюція державних органів Тевтонського ордену та його перетворення на королівство Пруссія.

Організація та діяльність інквізиції. Католицька церква та феодальна держава у країнах Західної Європи. Канонічне право у Середні віки.

Тема 12. Арабський халіфат

Виникнення і розвиток Арабської держави. Періодизація історії Арабського халіфату. Особливості суспільного і державного ладу Арабського халіфату. Система органів охорони громадського порядку та халіфа в Арабському халіфаті.

Джерела мусульманського права. Система мусульманського права.

Судова система.

Суспільний та державний лад, право держави Сасанідів. Суспільний та політичний лад держав Індії V – XII ст. Право держав Індії V – XII ст.

Тема 13. Феодальна держава і право Болгарії, Сербії, Польщі та Чехії

Особливості виникнення держави і права у країнах центральної і південно-східної Європи. Формування станово-представницької монархії. Втрата незалежності країнами центральної і південно-східної Європи.

Характерні риси патримоніальної монархії Польщі до XIII ст. Суспільний та державний лад великоморавської та чеської держав IX – XII ст. Право великоморавської та чеської держав IX – XII ст. Держава та право королівства Угорщина IX – XIII ст.

Джерела і основні риси слов'янських держав. Польська правда. Законник Стефана Душана. Кодифікація чеського права. Закон судний людям у Болгарії.

Судові органи та органи правопорядку у феодальних країнах Східної Європи.

Тема 14. Держава і право феодальної Росії

Виникнення Московського князівства. Особливості формування та розвитку московської централізованої держави. Царська влада. Виникнення дворянства. Формування і розвиток феодальних відносин. Виникнення станово-представницької монархії. Земські собори. Розвиток приказної системи управління.

Джерела права. Судебники 1497 та 1550 рр. Соборне Уложення 1649 р., його характеристика.

Губна та земська реформи у XVI ст. Розвиток форми державної єдності у період станово-представницької монархії. Становлення абсолютизму в Росії. Реформи Петра I (реформа органів влади та управління, адміністративно-державного устрою, військова та ін.). Реформи у галузі державного управління в другій половині XVIII ст. Реформи Катерини II в галузі місцевого самоврядування. Становлення політичного розшуку в Росії. Становлення регулярної поліції в Росії. Спроби систематизації права в XVIII ст. Розвиток цивільного, сімейного, кримінального права в XVIII ст. Реформи імператора Росії Олександра I.

**Змістовий модуль 2. Історія держави та права в Новий та Новітній час
середина XVII ст. – XX ст.**

Тема 15. Буржуазна держава і право Англії

Причини та передумови революції в Англії. «Петиція про право» 1628 р. Основні етапи і особливості англійської революції. Класи і партії у революції. Зміни у формі держави. Найважливіші акти “Довгого парламенту”. Встановлення республіки. Протекторат О.Кромвеля. «Інструмент управління» 1653 р.

Реставрація монархії. Зародження політичних партій. Habeas Corpus Act 1679 р. «Славетна революція» 1688 р. Білль про права 1689 р. Акт про престолонаслідування 1701 р. Виникнення кабінету міністрів. Розвиток державного ладу Англії XVIII ст. Розвиток англійського парламентаризму у XVIII-XIX ст.

Становлення та розвиток органів поліції.

Зародження і розвиток політичних партій в Англії.

Виникнення і розвиток кабінету міністрів в Англії, прецедент 1742 р.

Вибірчі реформи 1832 та 1867 рр. Консервативна і ліберальна партії. Поява лейбористської партії. Англосаксонська система права.

Нормативно-правові акти періоду боротьби за незалежність та буржуазної

революції Нідерландів. Нормативне забезпечення «розподілу світу» між колоніальними державами. Державний лад та право Неаполітанського королівства та Королівства обох Сицилій. Державний лад та право Швейцарського Союзу. Феодальне право Іспанії («Сімь партид короля Альфонса»). Державний лад та право Савойського герцогства та Сардинського королівства. Державний лад та право північно-італійських середньовічних торговельних республік. Державний лад та право республіки Венеція.

Тема 16. Держава і право США

Виникнення перших колоній на території Північної Америки. Правовий статус колоній. Причини та передумови боротьби американських колоній за незалежність. Декларація незалежності 1776 року. Статті конфедерації 1781 року. Конституція США 1787 року. Білль про права.

Виникнення і оформлення двопартійної системи.

Громадянська війна Півдня і Півночі США. Конституційний розвиток США після громадянської війни і управління в штатах.

Становлення та розвиток органів охорони громадського порядку.

Становлення та розвиток системи судових органів

Суть американської правової системи.

Нормативне забезпечення приєднання Техасу до США.

Тема 17. Буржуазна держава і право Франції

Передумови та причини революції кінця XVIII ст. Основні етапи і особливості французької революції. Установчі збори. Декларація прав людини і громадянина 1789 року. Проголошення важливих принципів буржуазної держави та права.

Конституція 1791 року. Оформлення конституційної монархії.

Прихід до влади жирондистів. Ліквідація монархії і проголошення республіки.

“Декларація прав людини та громадянина” 1793 р., Конституція 1793р. Суть яacobinської диктатури.

Виникнення судових та позасудових революційних органів.

Переворот 9-го термідора. Конституція 1795 року. Директорія.

Переворот Наполеона Бонапарта, Конституція 1799 року. Консульство та імперія Наполеона. Централізація та бюрократизація держапарату. Французький цивільний кодекс 1804 р. та Французький кримінальний кодекс 1810 р.

Відновлення монархії. Хартії 1814 і 1830 років.

Революція 1848 року і утворення Другої республіки. Конституція 1848 р. та державний лад Другої республіки.

Виникнення другої імперії. Конституція 1852 р. Державний лад другої імперії. Франко-пруська війна і падіння імперії.

Становлення та розвиток органів охорони громадського порядку.

Становлення та розвиток системи судових органів

Тема 18. Буржуазна держава і право Німеччини

Особливості розвитку Німеччини першої половини XIX ст. Падіння “Священної римської імперії німецької нації”, утворення “Рейнського союзу”. Створення Німецького союзу на підставі т.зв. Союзного акту 1815 р. Реформи в Пруссії.

Вплив революції 1848 р. на розвиток німецьких держав. Боротьба Пруссії за політичне домінування в Німеччині. Створення Північно-німецького союзу.

Утворення імперії. Конституція 1871 року.

Становлення та розвиток органів охорони громадського порядку.

Становлення та розвиток системи судових органів

Джерела та основні риси права Німеччини.

Еволюція територіального устрою та системи управління Австрійської монархії Габсбургів. Королівство Греція XIX ст. Утворення, державний лад та особливості права. Державний лад Італійського королівства другої половини XIX ст.

Тема 19. Буржуазна держава і право Японії

Основні риси суспільного та державного ладу Японії у першій половині XIX століття.

Причини та передумови революції Мейдзі.

Буржуазні реформи 70-80-х рр. Основні положення Конституції 1889 р.

Становлення та розвиток органів охорони громадського порядку.

Становлення та розвиток системи судових органів

Особливості формування японського права.

Державний лад та право Персії у XVI - XVIII ст. Держава і право країн Південно-Східної Азії у XVI – XVIII ст. Нормативно-правове забезпечення «відкриття» Китаю у 1842 р. Державний лад та право Китайської республіки 1912 р. Молодотурецька революція. Турецька конституція.

Тема 20. Паризька Комуна і утворення Третьої республіки у Франції

Обставини проголошення III республіки у Франції. Боротьба прихильників монархії та республіки за форму державного правління у Франції.

Передумови виникнення Паризької Комуни. Соціально-економічне законодавство і державний лад Паризької Комуни. Причини падіння Паризької комуни.

Розробка і прийняття конституційних законів 1875 р. Державний лад і політичний режим Третьої республіки.

Розвиток права.

Політична сутність бонапартизму та його історичні прояви (I и II імперії у Франції).

Органи охорони громадського порядку в Паризькій комуні та Третій республіці. Судова система Франції XIX-XX ст.

Особливості державного режиму франкістської Іспанії.

Церква у політичній системі Італії XIX–XX ст. Історико-правовий аналіз.

Тема 21. Держава і право Російської імперії XIX – початку XX ст.

Виникнення та розвиток радянської держави і права

Систематизація російського права в XIX ст. Розвиток речового, зобов'язального, спадкового права у першій половині XIX ст. «Уложення про покарання кримінальні та виправні» 1845 р. Відміна кріпосного права. Реформи 70 - 80-х рр. Революція 1905 - 1907 рр. Маніфест 17 жовтня 1905 р. Виникнення Державної Думи і Державної Ради. Судова система. Розвиток права. Зміни у державному ладі Російської імперії поч. XX ст. Цивільне право Російської імперії поч. XX ст. Кримінальне уложення Російської імперії 1903 р. Основні державні закони 1906 р. Російської імперії

Лютнева революція 1917 р. Повалення монархії. Виникнення Тимчасового уряду. Ради. I з'їзд Рад. Стратегія і тактика більшовицької партії. Державний механізм Росії в період від лютого до жовтня 1917 р.

Переворот 25 жовтня 1917 р. і захоплення влади більшовиками. Повалення Тимчасового уряду. II з'їзд Рад. Розгін Установчих зборів. Створення радянського державного апарату. “Декларація прав трудящого та експлуатованого народу”. Створення каральних органів, становлення радянської міліції, організація ВЧК та її

органів на місцях. Виникнення судових та позасудових органів. Організація Червоної армії.

Державне будівництво. “Декларація прав народів Росії”. Розробка, прийняття та загальна характеристика Конституції РРФСР 1918 р. Радянський державний механізм у роки громадянської війни

Червоний терор. Суть і наслідки політики військового комунізму. Репресивні органи. Судова система.

Правовий статус білих армій у Радянській Росії Джерела права та його основні риси.

Перехід до НЕПу. Утворення СРСР. Конституція СРСР 1924 року.

Суть політики індустріалізації та колективізації сільського господарства.

Діяльність репресивних органів. Законодавство СРСР 20-30-х рр. Створення основ радянського цивільного, сімейного, трудового, кримінального права

Конституція 1936 року. Формування панівного класу в СРСР.

Конституція 1977 року. Основні положення.

Розпад СРСР. Створення і розвиток СНД.

Тема 22. Держава і право Німеччини новітнього періоду

Револуція в Німеччині та утворення Веймарської республіки. Політичний режим Веймарської республіки.

Виникнення націонал-соціалістичних та фашистських партій в Німеччині після I світової війни.

Італійський фашизм та німецький націонал-соціалізм: загальне та особливе.

Прихід фашистів до влади. Становлення механізму фашистської диктатури, особливості розвитку права в цей період історії.

Розгром фашистської Німеччини, основні положення Потсдамської конференції.

Утворення ФРН і НДР. Основні положення Бонської Конституції 1949 р. Об’єднання Німеччини.

Розвиток права.

Тема 23. Держава і право США новітнього періоду

Особливості розвитку США на початку XX ст. Регулююча роль держави в галузі економіки та соціальних відносин. Посилення президентської влади, централізація державного апарату.

“Новий курс” Ф.Рузвельта: причини запровадження та наслідки.

Поправки до Конституції в XX ст.

Особливості регулювання суспільних і трудових відносин.

Відносини між гілками влади.

Процес формування і механізм реалізації внутрішньої і зовнішньої політики США.

Розвиток права.

Еволюція судової системи у Великобританії, США, Франції, Німеччині у XIX-XX ст.).

Утворення незалежних держав у Центральній та Латинській Америці.

Державний лад та право Кубинської республіки 1902 р.

Тема 24. Держава і право Англії новітнього періоду

Особливості суспільного і державного розвитку Англії першої половини XX ст. Реформа виборчої системи.

Основні зміни в державному ладі, реформа парламенту. Верховенство кабінету

міністрів. Суть делегованого законодавства.

Вестмінстерський статут 1931 р. Державне регулювання економіки.

Особливості розвитку англійської правової системи.

Кабінет міністрів у державному механізмі Великобританії.

Суд присяжних у Англії та США. Історія та сучасні тенденції. Федералізм у буржуазних країнах.

Тема 25. Держава і право Франції новітнього періоду

Режим Третьої республіки: партійна та виборча системи. Зміни в державному апараті.

Виникнення Народного фронту, його політика. Причини падіння Третьої республіки.

Окупація Франції та режим Віші. Звільнення Франції.

“Тимчасовий режим” та боротьба навколо конституції.

Виникнення режиму Четвертої республіки. Основні положення Конституції 1946 року.

Падіння Четвертої республіки і виникнення режиму П'ятої республіки. Основні положення Конституції 1958 р. Еволюція політичної системи у Франції.

Основи діяльності та структури сучасних європейських правоохоронних інститутів в умовах інтеграційних процесів к. ХХ ст.

Розвиток права.

Становлення буржуазних правових систем та інститутів (Англія, Франція, Германія).

Тема 26. Виникнення і розвиток незалежних держав у Східній Європі, Азії, Африці та Латинській Америці.

Становлення національних держав в Центральній та Східній Європі після першої світової війни.

Виникнення незалежної Польщі, Чехословаччини, Болгарії і Югославії. Особливості їх суспільного і державного ладу.

Друга світова війна і її вплив на виникнення соціалістичних країн в Європі. Особливості розвитку соціалізму в країнах Європи. Народно-демократичні революції кінця 80-х рр.

Виникнення незалежних держав в країнах Азії, Африки і Латинської Америки. Особливості їх розвитку. Розвиток політичних систем у країнах Латинської Америки у ХХ ст.

Джерела права.

Тематика практичних занять

1. Закони вавилонського царя Хаммурапі та Закони Ману
2. Закони XII таблиць
3. Салічна правда франків
4. Феодальна держава і право Німеччини
5. Виникнення і розвиток США
6. Французький Цивільний кодекс 1804 р.
7. Держава і право Німеччини новітнього періоду

Тематика самостійної роботи

1. Предмет, метод дослідження та періодизація ІДПЗК
2. Держава і право Стародавнього Єгипту

3. Держава і право Стародавнього Вавилону
4. Держава і право Стародавньої Індії
5. Держава і право Стародавнього Китаю
6. Держава і право Стародавньої Греції
7. Держава і право Стародавнього Риму
8. Держава і право франків
9. Феодальна держава і право Англії
10. Феодальна держава і право Франції
11. Феодальна держава і право Німеччини
12. Арабський халіфат
13. Феодальна держава і право Болгарії, Сербії, Польщі та Чехії
14. Держава і право феодальної Росії
15. Буржуазна держава і право Англії
16. Держава і право США
17. Буржуазна держава і право Франції
18. Буржуазна держава і право Німеччини
19. Буржуазна держава і право Японії
20. Паризька Комуна і утворення Третьої республіки у Франції
21. Держава і право Російської імперії XIX – початку XX ст.
22. Держава і право Німеччини новітнього періоду
23. Держава і право США новітнього періоду
24. Держава і право Англії новітнього періоду
25. Держава і право Франції новітнього періоду
26. Виникнення і розвиток незалежних держав у Східній Європі, Азії, Африці та Латинській Америці

8. Система оцінювання та вимоги.

Загальна система оцінювання курсу	Поточний контроль протягом семестру (відвідування занять (лекційних, практичних), виконання зазначених видів робіт: контрольної, самостійної роботи) та семестровий контроль у вигляді диференційованого заліку З дисципліни студент може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на диф.заліку. Якщо студент виконав всі види робіт протягом семестру (з мінімальними вимогами до знань) та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати диф.заліку. Повторне складання диф.заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.
Практичні заняття	Оцінюються підготовленість, повнота висвітлення питання, самостійність відповіді, своєчасність підготовки
Вирішення казусів	При вирішенні казусів студенти повинні розуміти загальний зміст права та законодавства, повинні вивчити навчальну літературу, матеріал лекції, обов'язково ознайомитися з правовою збіркою на основі якої потрібно вирішити казус. Необхідно письмово вирішити казус із обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення, та посиланням на текст та вказанням конкретної статті нормативного акту.
Презентація	Виступи перед аудиторією зі слайдами або іншими візуальними матеріалами, що використовуються для представлення певних

	досягнень, результатів роботи, звіту про виконання самостійних завдань тощо.
Виконання індивідуальних дослідних робіт	Тема роботи має бути розкрита на належному рівні. Робота повинна мати творчий характер, продемонструвати аналітичні навички студента, його вміння працювати з бібліографією тощо. Студент має сформувати навички самостійного наукового пошуку, підбір та опрацювання літератури по даній тематиці, оформлення цитат та посилань на джерела, аналіз різних точок зору, узагальнення матеріалу, формулювання власних висновків тощо.
Наукова робота	Написати відповідно до вимог тези та взяти участь у науково-практичній конференції
Умови допуску до підсумкового контролю	Умовою допуску до диф.заліку є виконання всіх видів навчальної роботи. У випадку, якщо студент протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених видів навчальної роботи, має невідпрацьовані контрольні роботи, завдання з самостійної дослідної роботи, невідпрацьовані практичні заняття тощо або не набрав мінімально необхідну кількість балів – 20 балів, то він не допускається до складання диф.заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів НУ Чернігівська політехніка».

Критерії оцінювання		Кількість балів
1.	Робота на практичних заняттях	до 28 балів
1.1	відповідь на практичному занятті	до 4 балів
1.2	тести, казуси	до 2 балів
1.3	презентація	до 2 балів
2.	Поточний контроль (ЗМК 1,2)	до 10 балів
3.	Виконання індивідуальних дослідних робіт	до 12 балів
4.	Наукова робота	до 10 балів
Усього		60 балів

Критерії оцінювання знань та самостійної роботи студента

Робота на семінарському занятті оцінюється у балах (4 бали за одне заняття) за наступними критеріями:

Відповідь на семінарському занятті

4 бали – ЗВО у повному обсязі опрацював програмний матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння історичних процесів, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати історичну інформацію, здатний презентувати власне розуміння, оцінку історичних явищ, має досить міцні навички роботи з першоджерелами, основними кодифікаціями права

3 бали – ЗВО вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, хрестоматій; може дати порівняльну характеристику історичних явищ, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; узагальнювати та застосовувати набуті знання.

2 бали – ЗВО загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє історичні терміни, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, виклад не самостійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка.

1 бал – ЗВО за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито.

0 балів – ЗВО не готовий до семінарського заняття або має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі терміни, але не може їх пояснити, головний зміст матеріалу не розкрито.

Виконання тестових завдань, вирішення казусів, оцінюється у балах за наступними критеріями.

Виконання тестових завдань (до 2 балів)

- 2 бали – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;
- 1,5 бали – точні відповіді на 70%-89% тестових питань;
- 1 бал – точні відповіді від 50% до 69 % тестових питань;
- 0,5 бали – студент дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань з теми.

Вирішення казусів (до 2 балів)

При вирішенні казусів ЗВО повинні розуміти загальний зміст права та законодавства, повинні вивчити навчальну літературу, матеріал лекції, обов'язково ознайомитися з правовою збіркою на основі якої потрібно вирішити казус. Необхідно письмово вирішити казус із обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення, та посиланням на текст та зазначенням конкретної статті нормативного акту.

- 2 бали – точна відповідь та змістовне обґрунтування рішення;
- 1,5 бали – точна відповідь та недостатнє обґрунтування рішення;
- 1 бал – не зовсім точна відповідь та недостатнє обґрунтування рішення;
- 0,5 бали – ЗВО намагався дати відповідь, але показав незадовільний рівень знань із теми, вміння орієнтуватися в тексті нормативного акту.

Доповнення до відповіді, запитання доповідачу на семінарському занятті (до 2 балів).

Суттєве доповнення до відповіді основного доповідача, яке ґрунтується на ознайомленні з монографічною, науковою літературою.

Задані запитання доповідачу, які є не просто уточнюючими, а які мають дискусійний характер.

Презентація (до 2 балів)

Презентації – виступи перед аудиторією зі слайдами або іншими візуальними матеріалами, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи, звіту про виконання самостійних завдань тощо. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного студента, так і колективними, тобто виступи двох та більше студентів.

Виконання контрольної роботи (до 5 балів)

Завдання теоретичні на контрольній роботі.

5 балів – повна відповідь на питання;

4 бали – відповідь, яка позбавлена серйозних неточностей, але має окремі недоліки;

від 2 до 3 балів – неповна відповідь на запитання, в якій налічується не багато неточностей;

від 0 до 1 балу неповна відповідь на запитання, в якій налічується багато неточностей, не достатнє володіння науковим апаратом.

Завдання тестові на контрольній роботі.

Правильність виконання тестових завдань залежить від кількості вибраних правильних відповідей:

- 5 балів – точні відповіді на понад 90-95% тестових питань;
- 4 бали – точні відповіді на 75%-89% тестових питань;
- 3 бали – точні відповіді від 55% до 74 % тестових питань;
- 2 бали – ЗВО дав відповідь на меншу кількість, ніж 50% питань і показав незадовільний рівень знань програмних питань.

Виконання індивідуальних дослідних робіт (до 12-ти балів за дві).

Тема має бути розкрита на належному рівні. Робота повинна мати творчий характер, продемонструвати аналітичні навички студента, його вміння працювати з бібліографією тощо.

Написання самостійної дослідної роботи практикується в учбовому процесі з метою набуття студентом необхідної професійної підготовки, формування навичок самостійного наукового пошуку, вивчення літератури по даній тематиці, аналіз різних точок зору, узагальнення матеріалу, формулювання висновків тощо.

Особливу увагу слід приділити оформленню науково-довідникового матеріалу, цитат та посилань на джерела.

Наукова робота (участь у науково-практичних конференціях) (до 10 балів).

Написати відповідно до вимог тези на науково-практичну конференцію та взяти участь у конференції, подати тези до друку.

Всі роботи мають бути виконані вчасно. Про деделайни в кожному конкретному випадку повідомляється додатково, відповідно до графіку роботи.

За несвоєчасно виконане завдання без поважних причин максимальна кількість балів становить 50% від максимальної кількості балів своєчасно виконаного завдання (своєчасно виконане завдання – це завдання, яке здобувач вищої освіти здав/завантажив/виконав у Moodle до початку проведення наступного практичного заняття відповідно до послідовності тематики практичних робіт, зазначених у розділі 7 даної робочої програми) або протягом тижня від початку оголошення про необхідність виконання завдання.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
1	Поточний контроль (практичні заняття, тести, казуси)	0.....28
2	Поточний контроль (ЗМК 1,2)	0.....10
3	Виконання індивідуальних дослідних робіт	0....12
4	Наукова робота	0...10
Усього поточний і проміжний модульний контроль		0...60
Семестровий контроль (диф.залік)		0....40
Разом		0.... 100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS		Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A	(відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B	(дуже добре)	добре	
75-81	C	(добре)		
66-74	D	(задовільно)	задовільно	
60-65	E	(достатньо)		
0-59	FX	(незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Обладнання та програмне забезпечення

Система дистанційного навчання Moodle, Microsoft Teams

10. Політика курсу

Якщо здобувач вищої освіти виконав всі види робіт протягом семестру, то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати диференційований залік.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані практичні заняття або не набрав

мінімально необхідну кількість балів (20), він не допускається до складання диференційованого заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Повторне складання заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання заліку всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний диференційований залік складається у вигляді тестування.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»»](#).

Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету/онлайн у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика дедлайнів

Всі роботи мають бути виконані вчасно. Про дедлайни в кожному конкретному випадку повідомляється додатково, відповідно до графіку роботи.

За несвоєчасно виконане завдання без поважних причин максимальна кількість балів становить 50% від максимальної кількості балів своєчасно виконаного завдання (своєчасно виконане завдання – це завдання, яке здобувач вищої освіти здав/завантажив/виконав у Moodle до початку проведення наступного практичного заняття відповідно до послідовності тематики практичних робіт, зазначених у розділі 7 даної робочої програми) або протягом тижня від початку оголошення про необхідність виконання завдання

Політика користування ноутбуками/планшетами/смартфонами.

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, оскільки дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проектах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, авторські свідоцтва за напрямками курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні лабораторних, контрольних та розрахунково-графічних робіт (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання лабораторних завдань та розрахунково-графічної роботи на

замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

11. Рекомендована література.

1. Black J. A new history of England. Sutton, 2001.
2. Caenegem R.C. van. European Law in The Past and The Future: Unity and Diversity over Two Millennia Cambridge University Press, 2004. 185 p.
3. Howard M. The First World War. Oxford, 2002.
4. Morgan Ph. Fascism in Europe, 1919-1945. L.,2002.
5. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2022. 736 с.
7. Історія держави і права зарубіжних країн / За редакцією доктора історичних наук професора В.М.Щербатюка. К.: Видавництво Фенікс, 2021. 536 с.
8. Куракін О.М., Туренко О.С., Іванов І.В. Історія держави і права зарубіжних країн. К.: ДП «ІНФОТЕХ», 2022. 546 с.
10. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн. К.: Юринком Інтер,2024. 396 с.

Інформаційні ресурси

1. Система дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка». Курс: Історія держави і права зарубіжних країн. URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=413>